

Vážené kolegyně a kolegové,

slovo rasa zní v Evropě až perverzně, víme proč. Ne tak v USA, kde mají oficiálně pět ras – bílé (bůhví proč tomu říkají Caucasian, jsou právě Arméni vzornými bělochy?), dále černé, Asiaty, Amerindiany a Hispánce, (které bychom v Evropě sotva považovali za rasu – vždyť majoritu v Nikaragui tvoří mulati, v téměř sousední Guatemale Indiáni a v sousední Kostarice bílí). V roce 2005 byl ovšem v USA schválen lék určený pro černochoy – kardiologikum BiDil. FDA jej označila za první krok k léčbě personalizované, tedy šité nemocnému na míru podle jeho individuální genetické výbavy. Americké rozhodnutí nastoluje závažné otázky. Je rasová teorie, podle které se lidé liší podle příslušnosti k rasám zásadně, tedy nejenom podle habitu, podle barvy kůže apod., biologicky podložena? Pokud příslušníci ras reagují různě na určitý lék, jaké jsou mezi nimi další rozdíly? Než se pokusíme o odpověď, několik slov o BiDilu. Kombinaci isisorbidu dinitrátu a hydralazinu testoval Jay Cohn z University of Minnesota od 80. let. FDA pokus o uvedení na trh zamítla v roce 1997, protože se na testované populaci jevil nedostatečně účinným. Avšak právě tehdy vstoupil v platnost zákon, který nařídil farmaceutickému průmyslu a FDA věnovat větší pozornost menšinám. FDA tedy vybídla dr. Cohna, aby vzhledem k poměrně velkému zastoupení černochoů v jeho studii, prozkoumal účinek léku na černou minoritu. Výsledek byl o něco lepší u Afroameričanů než v celé studované populaci. Další, úspěšná studie, proběhla jen u černochoů, přesněji u osob, které se takto deklarují. Za lék se postavila vlivná Asociace afroamerických kardiologů a první rasově orientovaný lék byl na světě. Následovala kritika – nebylo provedeno srovnání s jinými rasami, nebyly vyloučené jiné, např. alimentární faktory, jaká byla rasová homogenita souboru? Když si uvědomíme, že otroci byli přiváženi z rozsáhlých částí Afriky, a že rozdíly mezi Afričany jsou přinejmenším stejně velké jako mezi Armény a Islandy, a také že se předkové dnešních Afroameričanů bohatě mísili, především s bílými, je kritérium „deklaruje se za černého“ velmi sporné. Jako příklad bych uvedl nedávno ukončený spor, ve kterém rodina potomků černých otroků pomocí testů DNA úspěšně dokázala, že jsou také potomky prezidenta Spojených států a autora Prohlášení nezávislosti Thomase Jeffersona. Jeho milenka Sally byla otrokyní, ale zdráhám se použít slovo „černou“; když její otec i dědeček byli bílími otrokáři. Lze tedy shrnout, že Afroameričané představují sice určitou skupinu, odlišnou od jiných skupin obyvatel Ameriky, avšak rozhodně se nejedná ve vědeckém smyslu o geneticky homogenní skupinu.

Přesto diskuze o genetických specifikách ras neutichnou a mají své místo i v medicíně. Neměli bychom je omezovat nevědeckými argumenty, stejně jako bychom neměli zapomínat na chyby, omyly i zločiny minulosti, které jsou s pojmem rasa spojeny. Víme, že určité dispozice, včetně reakce na lék, se mohou mezi populacemi různit. Skutečně černoši zpravidla pomaleji metabolizují Prozac, Asiaté zase alkohol. Manifestace nemoci se u nositelů stejné genové mutace může lišit, např. gen kódující CCR5 vede u HIV seropozitivních bílých Američanů k pomalé a u Afroameričanů k rychlé progresi. Lze očekávat, že genetický výzkum prokáže určité statisticky významné rozdíly, jak se již stalo při srovnání určitého polymorfizmu mezi obyvateli východní Asie, subsaharské Afriky a Evropy, tedy populací geograficky vzdálených a historicky izolovaných. Když se však v potaz vzali i obyvatelé Indie, ukázalo se, že jde o kontinuum. Zřejmě důležitější než rasa, jak ji dnes chápeme, je, odkud pacient pochází, jaká je historie společenství, do něhož se narodil. Pokud stojíme před nemocným černé pleti, důležitější než pigmentace kůže je to, zda pochází z Rwandy, nebo z New Yorku. Budoucnost je ve stanovení genetického profilu každého individua, což při známé variabilitě frekvence genových poruch sotva povede ke stanovení jednoznačného rasového designu.

Asi se najdou populace vykazující určitá genetická specifika, zejména u izolovaných skupin, sotva ale půjde o rasy, jak jsou definovány podle habitu a barvy kůže. V globalizovaném světě bude čím dál více platit to, co zpívali o praotci Noe už Werichem s Voskovcem „...táhne mu myslí, že se mu zkrížili syšli, že jsou to prachšpatné časy, že se mu asi míchají rasy“.

Na vaše příspěvky se s celou redakční radou těší

prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc.
předseda redakční rady

Podrobněji k tématu: Dossier La science et les races. La Recherche, Octobre 2006, 31–48.